

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida

številka 3 / 2023

KOLOFON

RIKOSS

Poljudnoznanstvena revija s področja ljudi z okvaro vida
letnik 22, številka 3 / 2023
ISSN 1854-4096

Izhaja 4-krat letno v elektronski in zvočni obliki in je brezplačna.

Spletna stran: <http://www.zveza-slepih.si/rikoss/>
Izdaja: Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije

Glavni, odgovorni in tehnični urednik: Marino Kačič

Uredniški odbor / sodelavci: Anja Uršič, Brane But, Metka Pavšič, Miha Srebrnjak, Safet Baltič, Sabina Dermota

Lektoriranje: Vida Črnivec

V reviji se objavlja priporočila in izsledke testiranja nove specialne IKT opreme, strokovne članke o spoznanjih z relevantnih področij, možnostih za izobraževanje, delo in prosti čas, o izkušnjah v povezanosti/vključenosti, o osebnih življenjskih in delovnih izkušnjah ljudi z okvaro vida, njihovih svojcev in strokovnjakov vseh podpornih služb ter drugo. Vsi prispevki so avtorizirani, avtentični in se nanašajo na področje "ljudje z okvaro vida".

=====

Avtorske pravice za prispevke, sprejete v objavo, pripadajo reviji Rikoss. Uredništvo si pridržuje pravico preurediti ali spremeniti dele besedila, če tako zahtevata jasnost in razumljivost, ne da bi o tem prej obvestilo avtorja. Avtorji prispevkov so odgovorni za avtentičnost besedila in svoja stališča.

© Revija Rikoss (ime, oblika in vsebina) je zaščitena z zakonom o avtorskih pravicah. Revija ali katerikoli njen del ne smeta biti razmnožena ali spremenjena v kakršni koli obliki (elektronski, zvočni, tiskani ali drugi obliki) brez predhodnega pisnega dovoljenja lastnikov avtorskih pravic: © Revija RIKOSS in Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Domov Uredništvo Naročite brezplačen Rikoss

=====

KAZALO

UVODNIK: Svetovni dan vida in Mednarodni dan bele palice: skupaj za opolnomočenje in preseganje stigmatizacije

Marino Kačič

AVTOPORTRET: Jens Sakelšek

Želim si, da bi se zavedali lastnih možnosti in premikali svoje notranje meje

POPOTNIŠKI UTRINKI: Romanje po viteški Malti

Franci Pungertnik

INTEGRACIJA: Povečajmo dostopnost spletnih strani javnega sektorja za slepe in slabovidne uporabnike: vključimo se kot aktivni uporabniki pri odkrivanju nedostopnih vsebin

Antun Smerdel, mentor za spletno dostopnost (Založba Beletrina)

INVALIDSKO VARSTVO: Zakon o dolgotrajni oskrbi in dodatek za pomoč in postrežbo (2. del), Pravilnik o dostopnosti proizvodov za invalide

Brane But

DOBRO JE VEDETI: Meditacija nam lahko pomaga živeti in preživeti

Ladka Hunjet

NAMIGI IN NASVETI: Uporaba bralnika zaslona za narekovanje e-pošte v Outlooku, Kako odstranimo zaščito Word dokumenta

Brane But

NOVICE S TAJNIKOVE MIZE: Jesenske aktivnosti Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije

Štefan Kušar, glavni tajnik ZDSSS

NOVIČKE: NLB prilagaja bankomate za slepe in slabovidne, Spotify draži naročnino!, Cortana odhaja, Windows Copilot prihaja, Google je za Slovenijo aktiviral SOS Alert zaradi uničujočih poplav

Miha Srebrnjak

MEDNARODNE NOVIČKE: Letno poročilo EBU, Kongres ADI, Evropska kartica ugodnosti za invalide v kontekstu pravic potnikov, Odbor ZN za invalide objavil seznam držav pod revizijo, Akt o umetni inteligenci in pravica do dostopnosti, Svetovna zveza slepih – inkluzija se začne na lokalni ravni

Anja Uršič

UVODNIK: Svetovni dan vida in Mednarodni dan bele palice: skupaj za opolnomočenje in preseganje stigmatizacije

Avtor: *Marino Kačič*

V tem prispevku poudarjamo pomembnost dveh ključnih dni v oktobru za ljudi z okvaro vida: Svetovni dan vida in Mednarodni dan bele palice. Skupaj lahko oblikujemo družbo, ki spoštuje pravice vseh posameznikov, ne glede na njihove vizualne sposobnosti. IKT (informacijsko-komunikacijska tehnologija) ima potencial za izboljšanje dostopnosti za ljudi z okvaro vida, vendar pogosto naletimo na pomanjkljivo načrtovanje, ki ustvarja nove ovire. Poudarjanje sposobnosti in dosežkov slepih in slabovidnih je ključno za ozaveščanje javnosti in za boj proti stigmatizaciji bele palice, pomembnega pripomočka za neodvisnost in samostojnost pri mobilnosti.

Svetovni dan vida

Svetovni dan vida je vsakoletni dogodek, ki poteka drugi četrtek v oktobru in nas opozarja na izjemen pomen vida v življenju vseh ljudi. Letos, 12. oktobra, imamo priložnost prepoznati vrednost oseb z okvaro vida, ozaveščati o skrbi za vid in koristih le-tega.

Svetovni dan vida pa ni le praznovanje tistih, ki imajo srečo, da imajo dober vid. To je tudi dan, ko ljudje z okvaro vida, ne glede na to, ali imajo diagnozo, povezano z vidom ali ne, spoznavajo ovire in težave, s katerimi se soočajo v družbi. Služi kot opomnik za vse nas, da razmislimo o pravicah in diskriminaciji, s katerimi se srečujejo posamezniki z okvarami vida in da si prizadevamo za ustvarjanje bolj vključujoče in enakopravnejše družbe.

Organizacije, ki zastopajo ljudi z okvarami vida, in politični aktivisti si neutrudno prizadevajo za spremembo zakonodaje v smer prijaznosti in enakosti. Čeprav je bil v zvezi s tem dosežen napredek, se z razvojem informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) pojavljajo nove ovire in diskriminacija. Medtem ko IKT lahko zagotovi večjo dostopnost za slabovidne, prinaša tudi nove izume in pogosto slabo načrtovanje dostopnosti, kar ustvarja dodatne ovire za te posameznike. Na srečo sta EU in Republika Slovenija sprejeli novo zakonodajo o enakem dostopu do storitev in naprav za ljudi z oviranostjo vida. Ta zakonodaja daje pravno podlago za proizvodnjo tehnologije, ki naj bi vsem omogočala enak dostop. Vendar praksa ne dohiteva zakonodaje in potrebno je še veliko dela, da bo tehnologija resnično opolnomočila ljudi z okvarami vida.

Eden ključnih vidikov ozaveščanja je izobraževanje ljudi v družbi

Mnogi posamezniki imajo dobre namene in želijo pomagati, vendar morda ne vedo, kako to storiti pravilno. To lahko vodi do nesporazumov, občutkov podcenjenosti in občutka večvrednosti med videčo populacijo. Po drugi strani pa lahko ljudje s

posebnimi potrebami čutijo nevhvaležnost. Poleg tega se nekateri posamezniki izogibajo interakciji z invalidi, da bi se izognili morebitnim zapletom ali, še pogosteje, zaradi lastnega nelagodja in strahu. Da bi zgradili bolj enakopravno in vključujočo družbo, je pomembno, da videči posamezniki razumejo koncept enakih možnosti.

To pomeni zavedanje, da si vsak zasluži pošteno priložnost za uspeh, ne glede na njegove sposobnosti vida. Če v našem tehnološkem napredku sprejmemo načelo »oblikovanje za vse« (ang. Design for All), lahko zagotovimo, da enakost in vključenost postaneta temelj naše družbe.

Kot videči posamezniki imamo moč, da naredimo razliko. Izobražujmo se o izzivih, s katerimi se soočajo slabovidni, in poiščimo načine, kako jim pomagati. Skupaj lahko ustvarimo družbo, ki ceni in spoštuje pravice vseh posameznikov, ne glede na njihove vizualne sposobnosti. Svetovni dan vida je vsakoletni dogodek, ki močno opozarja na pomen vida v naših življenjih. Vsako leto nam drugi četrtek v oktobru daje priložnost, da prepoznamo vrednost dobrega vida in ozaveščamo o negi in prednostih vida. Vendar pa ta dan ni le praznik za tiste, ki imajo srečo z dobrim vidom; je tudi čas, da priznamo ovire in težave, s katerimi se srečujejo slabovidni posamezniki v naši družbi.

Svetovni dan vida je opomnik za vse nas, da razmislimo o pravicah in diskriminaciji, s katero se soočajo posamezniki z okvarami vida. To je dan, ko poudarjamo potrebo po bolj vključujoči in enakopravnejši družbi. Naj nas svetovni dan vida spodbudi k ukrepanju. Praznujmo napredek, ki smo ga dosegli do sedaj, in si še naprej prizadevajmo za resnično vključujočo družbo za vse.

Mednarodni dan bele palice

Svet vsako leto 15. oktobra obeležuje mednarodni dan bele palice, dan posvečen počastitvi tega izuma. Sprva je to preprosto orodje služilo kot opozorilna naprava za ljudi z okvarami vida. Sčasoma pa se je razvil v simbol neodvisnosti, mobilnosti in moči za slepe in slabovidne posameznike.

Evolucija bele palice

Prvotno je bela palica delovala kot nekakšen prometni znak (do 2. svetovne vojne). Šele kasneje je postala bela palica dolga, nekakšen "podaljšan prst", ki uporabnikom omogoča tudi navigacijo in zaznavanje ovir na njihovi poti. Ta preobrazba se je izkazala za revolucionarno, saj je slepim in slabovidnim posameznikom omogočila, da se gibljejo z večjo samozavestjo in avtonomijo, in so tako bolj neodvisni in samostojni.

Neodvisnost z belo palico

Bela palica je postala nepogrešljiv pripomoček za slepe in slabovidne, saj jim omogoča samostojno mobilnost in s tem večjo stopnjo neodvisnega življenja. Z njeno pomočjo se lahko posamezniki samostojno gibljejo po svoji okolici, prepoznajo potencialne nevarnosti in sprejemajo premišljene odločitve. Ta neprecenljiva pomoč

jim omogoča aktivno vključevanje v družbo, izobraževanje in udejstvovanje na različnih poklicnih področjih.

Izziv stigme

Na žalost je bela palica pogosto povezana z zastarelimi stereotipi o slepoti, kar prispeva k stigmati, s katero se srečujejo slabovidni posamezniki. Ta stigma lahko povzroči občutek sramu in zavrnitve med tistimi, ki potrebujejo uporabo bele palice. Mnogi ga dojemajo kot simbol poraza, prehoda iz stanja normalnosti v stanje invalidnosti.

Destigmatizacija bele palice

Za ozaveščanje javnosti in boj proti stigmatizaciji bele palice je ključnega pomena poudarjanje sposobnosti in dosežkov slabovidnih posameznikov. Čeprav je res, da se nekateri slepi posamezniki lahko soočajo z določenimi omejitvami, je večina visoko izobraženih in dela v najrazličnejših poklicih. Pomembno je vedeti, da okvara vida sama po sebi še ne opredeljuje človekovih sposobnosti ali njegovega (ne)potenciala.

Prizadevanje za vključevanje

Kot družba si moramo prizadevati ustvariti vključujoče okolje, ki spoštuje dostojanstvo in neodvisnost slabovidnih posameznikov. To vključuje izziv lastnih pristranskosti in napačnih predstav, podpiranje pobud za dostopnost in spodbujanje enakih možnosti za vse. S tem lahko podremo ovire, opolnomočimo tiste z okvarami vida in ustvarimo svet, ki slavi raznolikost in vključenost. Bela palica je le pripomoček za mobilnost, kot je avto za prevoz ljudi.

Mednarodni dan bele palice je opomin na transformativno moč bele palice v življenju slabovidnih posameznikov. Simbolizira ne le neodvisnost in mobilnost, temveč tudi moč in vzdržljivost tistih, ki po svetu krmarijo z okvaro vida. Z destigmatizacijo bele palice in spodbujanjem inkluzivnosti lahko ustvarimo družbo, ki sprejema raznolikost in zagotavlja enake možnosti za vse.

Mednarodni dan bele palice služi tudi kot močan opomin o pomenu opolnomočenja slepih in razbijanja stigme, povezane z okvarami vida. S prepoznavanjem evolucije bele palice in njene preobrazbe v simbol neodvisnosti in moči lahko izpodbijamo zastarele stereotipe in spodbujamo inkluzivnost. Ključno je, da se družba kot celota uči iz izkušenj in sposobnosti slabovidnih posameznikov; skupaj lahko ustvarimo svet, ki slavi raznolikost in zagotavlja enake možnosti za vse. Prizadevajmo si za družbo, ki sprejema inkluzivnost in podpira neodvisnost in dostojanstvo slabovidnih posameznikov.

[Na vrh](#)

AVTOPORTRET: Jens Sakelšek

Želim si, da bi se zavedali lastnih možnosti in premikali svoje notranje meje

Avtoportret Jensa Sakelška, nemškega Slovenca iz Avstrije je nedvomno zelo zanimivo branje. Na začetku zapiše nekaj o tem, kako je izgubil vid, o poteku šolanja, kasneje pa Jens spregovori o delovnih izkušnjah konferenčnega tolmača, prevajalca ter tolmača govornih vsebin v pisni jezik, ki je pomemben za gluhe in naglušne osebe. Dragoceno je, da spoznamo tudi njegova bolj osebna razmišljanja in želje.

Sem Jens Sakelšek in lahko trdim, da sem ljubitelj življenja, hkrati pa tudi, da se moji demoni včasih igrajo z mano in skrbijo zato, da to pozabljam. Kaj to pomeni, boste kmalu izvedeli.

Pred triintridesetimi leti sem se rodil v majhnem kraju blizu Kölna v zahodni Nemčiji, nemški materi in slovenskemu očetu. Po prvih treh mescih sta starša odkrila, da se skorajda ne odzovem na vizualno utrinke ter da skoraj ne komuniciram z očmi. Tako sta se zaskrbljeno obrnila na zdravnike, ki so odkrili očesni tumor na obeh očeh, tako imenovani retinoblastom. Operirati so me morali večkrat in po treh napetih mescih – predvsem za moja starša – so me vendarle rešili. Vid pa sem popolnoma izgubil in namesto lastnih oči nosim dve stekleni protezi. Oči so mi morali vzeti, ker sta bila tumorja že precej razvita in ni bilo druge možnosti. Čeprav sta bila precej prizadeta in nekoliko preobremenjena s situacijo, sta se starša hitro zbrala in se sprijaznila z usodo. Med drugim sta se obrnila na regionalno društvo slepih in slabovidnih za nasvete; le-te so pridobili skupaj s pomočjo strokovnjakov, ki so me podpirali že v zgodnjih letih na igriv način in mi na primer pomagali uporabljati sluh kot nadomestilo vida, kadar se le da.

Šolal sem se najprej v osnovni šoli v vasi, približno 5 km oddaljeni od svojega rojstnega kraja. To ni bila posebna šola za slepe in slabovidne ali druge osebe s posebnimi potrebami. Bila pa je majhna in pregledna vaška šola in moram reči, da sem se, zahvaljujoč vztrajnosti mojih staršev in prizadevnosti tamkajšnjega osebja, ki se je po svojih zmožnostih zelo prilagodilo mojim potrebam, tam zelo dobro znašel, tudi ker sem našel prijatelje med sošolci. Dvakrat na teden je v šolo prišla integracijska učiteljica, kakor se ji je reklo v devetdesetih letih, ki je skrbelo, da je bil material zame dostopen, ga torej prepisala v braillovo pisavo, pripravila taktilni material za matematiko, priskrbelo učbenike v brajici in podobno. Z mano pa je vsak dan sedel mlajši gospod, ki je opravljal civilno službo namesto vojaške obveznosti, ki je takrat v Nemčiji še veljala. Pomagal mi je pri vsakdanjih opravkih, za katere sem potreboval več časa od mojih sošolcev.

V Nemčiji osnovna šola traja štiri leta, nato pa učenci lahko izberejo med tremi različnimi šolami, med drugim tudi gimnazijo. Po osnovni šoli sem hodil v študijski inštitut, znan po kratki BLISTA, gimnazijo za slepe in slabovidne v Marburgu blizu Frankfurta. Tam šolanje poteka zelo prilagojeno potrebam učencev z okvaro vida, pa tudi sicer drugače kot v običajni gimnaziji. Učenci bivajo v internatu, razpršenem po stavbah po vsem mestu. Tam se bival devet let, kar je tudi običajna doba gimnazijskega šolanja v Nemčiji. V prvem letniku smo hodili domov še vsak vikend, nato pa postopoma vedno manj, dokler nismo ostali v internatu kar po mesec dni. To je sicer tudi smiselno, saj prihajajo učenci iz cele Nemčije, zaradi česar imajo nekateri kar dolgo pot domov.

Učni predmeti so na tej šoli enaki kot v drugih nemških šolah, le da učenci uporabljajo znane pripomočke za slepe in slabovidne, kot so na primer braillova pisava, povečevalni ekran, v zadnjih desetletjih pa seveda vedno pogosteje tudi računalnike z bralcem ekrana in braillovo vrstico ter pametne pripomočke. Material pa smo dobivali digitalno, v brajici in podobno. K inštitutu je sodil tudi center, kjer prodajajo pripomočke za vsakdan slepih in slabovidnih, kot so govoreče ure, palice ali igre za slepe. Predvsem pa ljudi z okvaro vida usposablja na dveh ključnih področjih. Eno je orientacija in mobilnost. Tisti, ki tega takrat še nismo obvladali, smo se pri tem predmetu od specializiranih učiteljev naučili hoje z belo palico in orientacije brez vida. Drugo področje pa so bile praktične spretnosti za vsakdanje življenje. Naučili smo se posebnosti na primer kuhanja, pranja perila, iskanja predmetov in drugih vsakdanjih opravkov, ki pod pogoji izgube vida potekajo nekoliko drugače. Všeč mi je bilo, da sem imel izbiro med navadno in posebno šolo. V Nemčiji je dandanes velik poudarek na ideji inkluzije, po kateri naj slepi hodijo v isto šolo kot videči sošolci. Načeloma se mi zdi stik med ljudmi z in brez posebnih potreb pomemben, enako tudi, da učenci lahko zavestno sami izberejo, v kakšno vrsto šole bi radi hodili. Naj omenim med drugimi razlogi samo dejstvo, da se mladoletni učenci znajdejo med ljudmi z istimi težavami in tako se ne le racionalno, ampak tudi emotivno zavedajo, da v tej situaciji niso sami. Mene je družba sovrstnikov vedno na poseben način pomagala in psihično podpirala.

Po uspešno opravljeni maturi sem šel študirat v Gradec, kjer, po nekaj vmesnih bivanjih v Ljubljani in Italiji, danes spet živim. Ker so me vedno zanimali jeziki, sem hotel iti od doma in živeti v še neznanem kraju. Obenem pa sem si želel boljše spoznati svojo slovensko domovino, ki sem jo do tedaj poznal le iz obiskov Haloz, kjer se je rodil moj oče in živijo sorodniki, ali na primer na dopustih, recimo v domovih oddiha v Piranu. Tako sem se odločil za dodiplomski študij medjezikovnega posredovanja, nato pa za magistrskega iz konferenčnega tolmačenja, z maternim jezikom nemščina ter tujima jezikoma italijanščina in slovenščina, ki sem ga leta 2019 uspešno končal. Semester študijske izmenjave pa me je vodil tudi v Ljubljano, kjer mi je bilo zanimivo doživeti Slovenijo iz povsem druge perspektive.

Med študijem sem se v določenem obdobju spopadal z nekoliko napornimi nihanji volje ter depresivnimi epizodami. Nisem bil zadovoljen s seboj in tudi ne prepričan v to, kar delam – dvomil sem v smiselnost in ali sploh zmorem, kakor tudi mnogi drugi dvomijo predvsem v času študija. Na nekaterih področjih pa sem zelo samozavesten. Vedno mi je bilo všeč obiskati druge kraje, pa tudi samo potovanje tja. Nekajkrat sem šel v kakšno drugo mesto s prijatelji, velikokrat pa tudi kar sam obiskat prijatelje,

razkropljene po celi Nemčiji in drugje po Evropi. Tudi manjši razlog je lahko bil povod do včasih kar razkošnih potovanj. Včasih je bil cilj le to, da sem sedel na vlaku ali v kakšnem mestnem kafiču ali ob kakšnem jezeru, in se počutil svobodnega – sama destinacija velikokrat ob tem ni bila pomembna. Vse skupaj pa so lepi spomini in po tihem, mogoče tudi premalokrat, hvalim sebe, da mi je vedno znova uspelo. Na drugih področjih, na katerih bi si želel biti bolj samostojen, pa deloma do današnjega dne še nisem uspel preseči svojih notranjih mej, na primer pri kuhanju. Vedno, ko mi uspe skuhati kakšno zahtevnejšo jed, sem zelo zadovoljen. Si pa takšen uspeh poredko dovolim, ker sem nekje globoko v sebi prepričan, da tako ali tako ne zmorem; težko se je vedno znova prepričevati v nasprotno, pogosto enostavno nočem tvegati. Zato bi rad spodbudil vsakega od nas, naj premika svoje notranje meje. Da se ne bi narobe razumeli, seveda je zelo koristno in pomembno poznati svoje lastne meje tveganja. Vendar vsi slepi poznamo situacije, v katerih smo imeli neko idejo in smo naleteli na mnenja, kot so: »Pa kako naj bi slep zmozel nekaj takega?«. Res, prepogosto sem po takšnih izjavah nehal vztrajati, največkrat iz strahu pred neuspehom. Vedno pa, ko sprejem izziv, z užitkom občutim, da se splača premagati takšno stanje. Pač, premagati demone, omenjene na začetku.

Kmalu pa so prišli boljši časi. Še med študijem sem začel delati v Italijanski prevajalski agenciji v mestu Brescia, ki leži med Milanom in bližnjim Gardskim jezerom. Kot prevajalec in konferenčni tolmač sem bil tam zaposlen kakšni dve leti in prevajal predvsem strokovna besedila iz italijanščine v nemščino ter ob priložnosti tolmačil na različnih dogodkih. To je bil ključen čas zame, saj je bilo prvič, da sem bil zaposlen nekje na daljši rok. Čeprav sem se sčasoma s pogoji, pod katerimi smo prevajalci in drugi delavci delali tam, vedno manj strinjal, mi je to obdobje zelo dobro delo. Tudi zasebno življenje mi je šlo tam kar dobro. Med drugim sem prek tamkajšnjega društva slepih spoznal bejzbol za slepe, šport, za katerega do takrat še nisem slišal, potem pa ga z veseljem igral.

Med pandemijo sem po naključju ostal v nemškem domačem kraju in od doma delal za italijansko podjetje, vedno bolj nezadovoljen z delovnimi pogoji, hkrati pa me je zgrabilo domotožje do graških prijateljev in do bivše okolice nasploh. Vrnil sem se v Gradec in se začel ukvarjati s tolmačenjem in prevajanjem v prostem poklicu, dela pa je bilo med pandemijo malo.

Od kolegice sem kmalu zatem slišal za zanimivo podiplomsko izobrazbo na univerzi na Dunaju, namreč tečaj za sprotno podnaslavljanje oz. za tolmača govornih vsebin v pisni jezik. S temi podnaslovi omogočamo gluhim ali naglušnim osebam, da lahko spremljajo kakšno prireditev, na primer predavanje na univerzi, v živo v pisnem jeziku, kot alternativa za znakovni jezik. So torej podobni podnapisom, ki jih poznamo s televizije. To delo mi daje posebno zadovoljstvo, saj s tem nimam le rednega dohodka, temveč sem na določen način tudi v pomoč drugim. Vmes pa prevajam tudi književnost iz slovenščine v nemščino, prevedel sem na primer zbirko kratkih zgodb mlade avtorice Eve Markun, zbirko zgodb in pesmi za otroke Petra Svetine, ter kratke zgodbe Sebastijana Preglja.

Za prihodnost si želim, da bi se čim več ljudi s posebnimi potrebami zavedalo lastnih možnosti, preizpraševalo in širilo lastne meje. Vesel sem, da se v družbenih diskurzih o ljudeh z posebnimi potrebami vedno bolj oddaljujemo od invalidnosti in namesto tega poudarjamo spretnosti posameznika, in želim si, da čim dlje vztrajamo na tej poti. Nikar se ne pustite ovirati!

[Na vrh](#)

POPOTNIŠKI UTRINKI: **Romanje po viteški Malti**

Avtor: *Franci Pungertnik*

Urednica rubrike: *Metka Pavšič*

V prvem delu popotniških utrinkov nam avtor predstavi splošne značilnosti Malte, njeno zgodovino, hrano, promet in primerja njeno sedanje stanje s stanjem izpred skorajda trideset let, ko je tam že počitnikoval. V drugem delu avtor zapiše dogodke in občutja z romanja. Delovanje sv. Pavla, predstavi sakralne objekte, votlin, ribiško vasico ... Opiše pa tudi dogodek, ki se kaj hitro zgodi slabovidnemu romarju.

Merhba (pozdravljeni)! Župnija sv. Device Marije v Polju je aktivna pri organiziranju župnijskih romanj. V letošnjem aprilu smo se odpravili na Malto, majhno otočje sredi sredozemskega morja, 90 km južno od Sicilije in približno 290 km severno od afriške obale. Z avtobusom smo se odpeljali izpred domačega župnišča proti letališču Treviso pri Benetkah. Od tam smo z letalom poleteli na jug in čez slabi dve uri pristali na letališču Valletta, v glavnem mestu Malte. Za duhovno vodstvo dvainpetdesetih romarjev je poskrbel župnik Janez Bernot, turistične, sakralne ter ostale zanimivosti pa nam je skozi štiridnevno raziskovanje približal in predstavil gospod Tadej Jakopič, predsednik samostojne slovenske asociacije suverenega malteškega reda – torej pravi malteški vitez.

Naj napišem še to, da sem v tej državi počitnikoval že leta 1996, zato bralce prosim, da mi dovolijo primerjavo takratne in sedanje dežele. Sprememba je precejšnja. Najbolj me je navdušil promet. Pred sedemindvajsetimi leti je le-ta bil precej hrupen, z večinoma več desetletij starimi, odsluženimi, strah vzbujajočimi vozili. Takrat sem imel občutek, da je na teh avtomobilih brezhibno delovala le hupa. Ceste so bile v slabem stanju, pločniki visoki in nevarni za pešce. Ogromno je bilo makadamskih poti. Danes je stanje precej drugačno. Vozni park je povsem evropski, stare avtomobile vidiš le še v muzeju. Prometne poti so sicer ozke, a urejene. Peščenih poti ni videti nikjer. Sicer pa je v deželi odprtih veliko gradbišč z žerjavi, ogromno se gradi. Mesta in vasi se zlivajo v eno samo veliko mravljišče. Vodič Tadej nam je povedal, da je Malta poleg Škotske najuspešnejša država pri pridobivanju evropskih sredstev. In razvoj te države je res občudovanja vreden. Ker je bila Malta nekoč kolonija Združenega kraljestva, promet še sedaj poteka po levi strani, kar je precej nerodno za nas, ki smo vajeni desnega pravila. Nekako se navadiš na njihov režim, a kaj kmalu pozabiš in hitro te preseneti avtomobil na tvoji desni. Sicer pa se Maltežanom prav nič ne mudi. Ko naročiš pijačo ali kar koli drugega, pač moraš malce počakati. In ker smo imeli zelo natrpan urnik, je marsikdo od soromarjev, kljub eni uri prostega časa za prigrizek, ostal praznih rok oziroma želodca.

Malta je majhna država, sestavljena iz dvajsetih otokov, otočkov in čeri. Naseljeni so samo trije otoki: Malta, ki je največji otok, dolg približno 197 km, Gozo, drugi največji otok, dolg 14 km in širok 7 km in Kumino, ki pa je še manjši od prvih dveh. Na tem otočju ni nobenega izvira vode. Vso vodo za uporabo pridobijo z razsoljevanjem morske vode – nekoč so uporabljali deževnico. Naj omenim še zanimivost, da na tem otočju ni kač.

Uradna jezika sta malteščina in angleščina. Malteški jezik je mešanica angleškega, italijanskega ter arabskega jezika. Vmes zasledimo tudi španske, nemške in francoske besede. In ta jezik je zame popolnoma nerazumljiv.

Gozdov nisem videl, le tu in tam kakšno drevo, predvsem oljke. V parkih se lahko zatečeš v senco kakšne palme. Tudi vrtov ni v izobilju. Zelo malo hrane pridelajo sami, večinoma se oskrbujejo od drugod, le morskih jedi jim ne manjka. Zelene parkovne površine, ki smo jih imeli možnost obiskati, pa so majhne in lepo vzdrževane, s sistemi kapljičnega zalivanja.

Hrana je precej podobna dalmatinski. Dovolj je morskih dobrot in solat z različnimi prelivami. Manj je krompirja. Ja, tudi mesa je manj – poleg rib še perutnina, kakšen košček svinjine in zajčje meso. Za slednje so kolegi potrdili, da je zelo okusno. Zato sem ga naročil tudi sam, vendar se z delivcem hrane nisva najbolje sporazumela. Prosil sem ga za »rabbit«, on je rekel »yes«, tudi sam sem pritrnil, na krožniku pa sem imel krompirček. Yes! V lokalih po mestu je na meniju veliko pic, testenin, rižot ... Tako, se lahko lepo naješ, le časa moraš imeti dovolj. S sinom Markom sva večkrat lovila zadnje minute, da sva ujela skupino. Za nakupovanje spominkov sploh ni bilo časa. Cene so primerljive z našimi. Za pico odšteješ med 10 in 12 €, kava te stane 2,5 €. Turistična sezona se na Malti začne po 25. aprilu, zato hujše gneče ni bilo. Ne znam si predstavljati, koliko ljudi je na ulicah v sezoni. Vodička Vanesa, ki živi v glavnem mestu, nam je povedala, da v Valletti, ki ima 6000 prebivalcev, v sezoni poskrbijo za dobrih 30 000 gostov.

Malta je ena najgosteje naseljenih držav na svetu. Za gradnjo uporabljajo njihov avtohtoni kamen, ki je precej lahek in se ga da odlično rezati, dolbsti in oblikovati. Posledično je ogromno velikih stavb, ki imajo večinoma ravne strehe. Gradnja cerkva pa je klasična. Ogromno jih je, najmanj 365 in več 100 kapelic. Vse njihove stavbe so medene barve – nekje med rumeno in rjavo. Njihove stavbe, predvsem cerkve, so okrašene s krasnimi ornamentami. Različno izrezljani kamni z neskončnimi vzorci okoli streh ali ob vhodnih vratih in pročelijih dajejo stavbam še posebno umetniško vrednost. Talnih tipnih oznak za slepe pa skorajda nimajo, le na enem mestu Vallette sem jo opazil. Srečal sem tudi dve slepi gospe na različnih koncih dežele, vendar ju zaradi pomanjkanja znanja angleškega jezika in časa nisem ogovoril.

Na začetku našega potepanja smo prebrali odlomek iz Svetega pisma o brodolomu ladje, na kateri je bil kot ujetnik sv. Pavel na poti v Rim. Vsa posadka se je rešila in se znašla na Malti. Na to so Maltežani še posebej ponosni, saj je tam sv. Pavel začel oznanjati vero in ozdravljati ljudi. Morda je v tem razlog, da je še danes 82 % prebivalcev katoliške veroizpovedi, 2 % je muslimanov, ostalo pa so drugače verujoči. Pravijo, da ateistov skorajda ni.

Dovolj je splošnih podatkov. Pojdimo po naši romarski poti. Pred letališčem nas je z avtobusom čakal prijazen šofer Viktor in nas odpeljal v predmestje Mdine, v kraj Rabat, kjer smo se po stopnicah spustili v Pavlovo jamo. Tam naj bi v času bivanja na Malti živel sv. Pavel in v podzemskem hladu učil in ozdravljaval domačine. V podzemlju smo si ogledali še katakombe, kjer so nekoč pokopavali vse prebivalce,

tako katoličane kot tudi ostale. V bližnji Mdini – nekoč glavnem mestu Malte – smo si ogledali cerkev sv. Publija, ki je sprejel na Malti sv. Pavla, ter ruševine stare rimske hiše, ki je zaradi slabšega vida nisem mogel občudovati. Vidi se namreč le nekaj kamnov, pa še arheologija me ne zanima preveč. Zato name ni naredila posebnega vtisa. Ustavili smo se še pred hišo, kjer je v srednjem veku živel duhovnik Peter Jakob Testoferata, ki je imel v lasti večjo posest v naši Komendi in v njej nekaj časa tudi opravljal svojo pastirsko službo. Mdina je prijetno manjše mesto s pogledom na morje in zaliv, kjer bi naj sv. Pavel v 60. letih po Kristusu doživel brodolom. Med potjo v naš hotel smo se ustavili še v kraju Mosta, kjer smo obiskali mogočno rotundo Marije Vnebovzete, to je cerkev s tretjo največjo kupolo na svetu, ki je kopija rimskega panteona. Leta 1942 je med bombardiranjem nemških bombnikov na zavezniško ozemlje 500 kg težka bomba skozi kupolo cerkve priletela v sredo zakristije med množico ljudi, ki so bili ravno pri sv. maši. Bomba ni eksplodirala. Nihče ni umrl, tudi ranjen ali poškodovan ni bil nihče. Bombo smo si lahko tudi ogledali in potipali. Je res velika, dolga 1 meter, premera okoli 40 cm. Sledil je še ogled nekaj cerkva, namestitev v hotelske sobe, večerja in sv. maša v Mileniumu. To je prav poseben center, namenjen za meditacijo. Obsega večjo dvorano, kjer je 24 ur izpostavljeno Najsvetejše (Sveta hostija). Ob Mileniumu se razprostira še manjši park, namenjen meditativnemu razmišljanju.

Fotografija neeksplodirane bombe

Naslednji dan nas je pot peljala na drugi največji otok Gozo. Najprej z avtobusom do pristaniškega terminala, kjer smo se vkrcali na trajekt. Po dobrih 20 minutah smo že bili na otoku. Spet smo se posedli na avtobus in najprej obiskali Ta Pinu, čudovito baziliko Blažene Device, kjer smo imeli sv. mašo. Tam smo spoznali duhovnika Emanuela, prijatelja našega duhovnega pomočnika g. Jožefa Drolca, s katerim sta pred leti skupaj sobivala in misijonarila na Švedskem. Ker g. Jožef ne govori tekoče angleško, g. Emanuel pa ne zna slovensko, med sabo komunicirata v švedščini. Hm, zanimiva kombinacija.

Gostitelj nas je nato odpeljal v Ghijun – muzej na prostem - z neolitskimi templji iz kamene dobe in skalnimi votlinami nimfe Kalipso. Čudovita narava, nimaš občutka, da si na otoku. Poti te vodijo do različnih kamnitih skulptur, stebrov in ostankov zidov. Zanimivo, vendar tudi tokrat kamni name niso naredili posebnega vtisa. Nadaljevali smo pot v mesto Viktorija, glavno mesto otoka. Povzpeli smo se do edine vojaške

trdnjave na otoku - Citadele. To je več velikih stavb, povezanih in obdanih z mogočnim obzidjem. Sredi le-teh je cerkev, katere pa žal ni bilo možno obiskati. Sledil je spust v mesto, kratek odmor za kavico in že smo se vračali z avtobusom ter nato s trajektom na jutranjo izhodiščno točko na Malti. Ob pristanku trajekta sem doživel prav posebno izkušnjo. Z Markom sva takoj odšla na vrhno odprto etažo trajekta. Ker je bilo vreme zelo vetrovno, sem se zaradi vnetih oči spustil v zaprt skupni potniški prostor plovila. Ob pristanku ladje sem se postavil v živo reko ljudi, namenjeno proti izhodu. Prišli smo med avtomobile, kjer so ljudje izginili. Vsi so se namreč posedli v svoje jeklene konjičke in čakali na dovoljenje za izhod. Ker rampa trajekta še ni bila odprta, so vsi lepo čakali. Bil sem zmeden, nisem vedel kam. Do mene pristopi prijazna gospa in mi pokaže, da moram za izhod eno etažo nižje. Saj res. Pozabil sem, da sem se prej povzpel po dvojnih stopnicah. Lepo se zahvalim dobri duši in odhitim nadstropje nižje. A vrata so bila zaklenjena. Nikjer nobenega človeka. Stečem po stopnicah navzgor in ob drugem boku trajekta spet navzdol do izhodnih vrat. Tudi ta so zaklenjena. Vse je bilo prazno, nikjer nikogar. Malo me je že grabila panika. Zopet se povzpnem nadstropje višje v prostor za avtomobile. Bilo je le še nekaj vozil, vozečih po mostičku na kopno. No, postalo mi je jasno, da so ob spustu mostička iz drugega nadstropja, zaradi varnosti potnikov blokiral vrata v spodnjem nadstropju. Korajžno zakorakam po mostičku na kopno, pa se pojavi drug problem. Kam sedaj? Moja skupina je že odšla na avtobus. Ob popolnoma neznanem kraju in veliki betonski ploščadi sem bil zmeden. Policistka me je le usmerila v pravo smer. Na slepo sem odtaval čez labirint praznih hodnikov in dvoran ter končno našel prava vrata za izhod, kjer me je našel župnik Janez. O, kako sem ga bil vesel.

Fotografija krstnega kamna

Potepanju po glavnem mestu Valletta je bil namenjen predzadnji dan našega gostovanja na Malti. «Dobro jutro», nas je pozdravila vodička Vanesa in nas povedla po glavnih ulicah mesta. Šli smo mimo spomenikov, ki prikazujejo zgodovinsko pot države. Pot nas je vodila mimo parlamenta, predsedniške palače, palače malteških vitezov, na koncu pa smo se ustavili v stolnici sv. Janeza Krstnika. To je čudovita baročna katedrala, poslikana od stropa do tal, veliko je pozlačenih kipov in okrasnih figur. Tudi tlak je pisan, narejen iz posebnega kamna. V njej so pokopani vitezi malteškega reda. V kapeli v sklopu katedrale še danes pod posebnimi pogoji sprejemajo viteze v svoje vrste. Ta kapela je sicer bolj skromna, a kljub temu

skrivnostno lepa. Zaradi morebitnih poškodb kipov in cerkvenih zidov smo morali nahrbtnike iz hrbtov prestaviti na prsi in kot harmonikaši nadaljevati ogled cerkve. Sledil je obisk parka Green Garden ob пристanišču. Imeli smo srečo, saj je ravno tisti trenutek potekala prireditev v spomin na odhod angleške vojske z Malte. Bili smo deležni topovske salve in zvokov angleških dud. Srečali pa smo tudi predsednika Malte in njegov konvoj protokolarnih vozil. Glavna ulica skozi mesto je dolga le 1 km, morske obale pa ima glavno mesto 16 km. Sledilo je nekaj prostega časa, nato pa smo se odpeljali na drugi konec morskih zalivov in si ogledali srednjeveško utrdbo, kjer se je bila bitka med turško in malteško vojsko. Sprehodili smo se mimo židovskega geta in orožarskega muzeja, kjer je razstavljenih 5000 kosov viteškega orožja. Z najvišje točke Malte, 258 m nadmorske višine, je sledil še ogled пристanišča. Še sprehod mimo inkvizicijske hiše. K sreči nas niso opazili. Sledil je še ogled cerkve sv. Lazarja, odmor za kapučino in zaslužen počitek.

Fotografija prečudovite baročne stolnice

Po sv. maši naslednjega dne smo si ogledali še nekaj zalivov. Žal so ta dan čolni za prevoz do Modre jame začeli voziti šele ob 11:00 uri, zato si je nismo mogli ogledati in občudovali smo lahko le sinje modro morsko vodo. Kot Slovenci smo se kar dobro znašli. Vsi smo pohiteli v bližnji bife. Ogledali smo si še našo zadnjo načrtovano zanimivost, staro ribiško vasico Marsaxlokk. Znana je po manjših ribiških čolnih, z na kljunu narisanimi očesi, in po veliki tržnici, kjer prodajajo vse mogoče. Toliko rib, zelenjave in ljudi na kupu nisem videl še nikjer. Izbira je res velika. Po krajših nakupih spominkov in prigrizku smo se odpeljali na letališče in prek Sardinije prileteli na beneško letališče Marco Polo. Od tam pa se z avtobusom odpravili proti domu.

Če sem ta zapis začel z merbha (pozdravljeni), vam na koncu kličem sahha (veliko zdravja).

Na vrh

INTEGRACIJA: Povečajmo dostopnost spletnih strani javnega sektorja za slepe in slabovidne uporabnike: vključimo se kot aktivni uporabniki pri odkrivanju nedostopnih vsebin

Avtor: *Antun Smerdel*, mentor za spletno dostopnost (Založba Beletrina)

Urednica rubrike: *Sabina Dermota*

Avtor kot recenzent v prispevku pojasni prilagajanje dostopnost nekaterih spletnih portalov: E-uprave, sodišča, portala SPOT ter MO NG in MO Ljubljana. Izpostavi stran MO Nova Gorica kot primer dobre prakse, razloži, kaj je izjava o dostopnosti, kje jo najdemo in zakaj jo je potrebno prebrati. Hkrati pa nas vabi k aktivni uporabi ponujenih vsebin in opozarjanju na tiste, ki niso prilagojene slepim in slabovidnim.

Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij (ZDSMA) v Sloveniji velja že dobrih pet let, vendar je napredek na tem področju očitno »tek na dolge proge«. V veljavo je letos stopil Zakon o dostopnosti proizvodov in storitev invalidom (ZDPSI), ki predvideva ustrezno urejeno področje digitalne dostopnosti tudi v zasebnem, ne le v javnem sektorju. Seveda ne gre pozabiti še množico predhodnih EU aktov, akcijskih načrtov, strategije in zakonov, ki predvidevajo izenačevanje možnosti in socialno vključenost ljudi z invalidnostmi in oviranostmi na področju digitalizacije in IKT (kratica pomeni sodobno Informacijsko komunikacijsko tehnologijo in zajema vse naprave ali sisteme, ki omogočajo shranjevanje, priklic, obdelavo, prenos in sprejemanje informacij, torej ne le računalnike, temveč tudi radio, televizijo, telefone. Združuje naprave in programsko opremo, ki jo na teh napravah uporabljamo.) Glede na našeto, je stanje ozaveščenosti o spletni oziroma digitalni dostopnosti v Sloveniji – v javnem in zasebnem sektorju - še vedno na relativno nizki ravni, čemur sledi trenutno stanje dostopnosti spletnih strani javnega sektorja, ki ni na ravno zavirljivi ravni.

Vseeno je potrebno omeniti, da v Sloveniji delujejo organizacije, kot so Nacionalni svet invalidskih organizacij Slovenije (NSIOS), Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica (MDSSNG), Založba Beletrina in Zavod za digitalno dostopnost A11Y, ki ozaveščajo javnost in omogočajo ustrezno spletno in digitalno dostopnost, kot tudi posamezni strokovnjaki, kot je prof. dr. Matjaž Debevc, ki na področju digitalne dostopnosti zastopa Slovenijo v EU Centru za dostopne digitalne vire (AccessibleEU).

Slovenske organizacije in strokovnjaki, ki analizirajo in omogočajo ustrezno dostopnost spletnih strani delujejo v skladu z mednarodnimi dobrimi praksami in standardi WCAG (Web Content Accessibility Guidelines). Pri tem aktivno vključujejo uporabnike z različnimi invalidnostmi in oviranostmi z različnim spektrom uporabniških navad in izkušenj, ki jih je potrebno strokovno vključiti in upoštevati pri omogočanju ali produkciji dostopnih spletnih strani. V zadnjih nekaj letih je bilo tako v sodelovanju stroke in uporabnikov izvedenih nekaj analiz in konkretnih poizkusov omogočanja ali izvedbe ustrezno dostopnih spletnih strani javnega sektorja ter javne uprave na nacionalni in lokalni ravni. V nadaljevanju je navedenih nekaj konkretnih

primerov dostopnosti spletnih strani javne uprave RS in lokalnih samoupravnih skupnosti.

Področje javne uprave

E-Uprava je kompleksno spletišče s storitvami javne uprave Republike Slovenije. Ministrstvo za javno upravo je v sodelovanju z Beletrino leta 2021 izvedlo nadgradnjo dostopnosti portala eUprava za vse, tudi za slepe in slabovidne uporabnike. Med drugim so bile s portala odstranjene vse CAPTCHA potrditve, urejene so strukture besedil in raba tipkovnice, dokumenti so na voljo v Word obliki, poimenovani so gumbi, ikone in povezave. Pri javnih organih na nacionalnem nivoju, kot je eUprava, lahko pride do tega, da je sprememba neustreznih barvnih kontrastov lahko začasno neizvedljiva, saj je vizualna podoba spletišča usklajena z generalno vizualno podobo in barvami spletišča nadrejenega organa. Zato je tudi portal eUprava to uvrstil med izjeme v Izjavi o dostopnosti, vendar pa je potrebno izpostaviti, da je ustrezen barvni kontrast osnovni standard dostopnosti (raven A), ki ga je potrebno zagotoviti v najkrajšem možnem času. Spletišče omogoča popravek kontrasta z vtičnikom, vendar je to začasna rešitev. Slabovidni uporabniki si običajno pomagajo z lastno podporno tehnologijo za prilagajanje kontrastov.

Ključno je tudi vzdrževanje ustrezne dostopnosti spletišča, zato je potreben ponoven pregled ob vsaki nadgradnji ali večji tehnični spremembi portala, saj lahko spremembe vplivajo na dostopnost ostalih komponent spletnega mesta. eUprava je pred kratkim izvedla spremembe v CMS sistemu (sistem za upravljanje s spletnimi vsebinami), zato bo opravljen ponovni pregled dostopnosti. Skrbnik portala je Ministrstvo za digitalno preobrazbo, za objavljeno vsebino na portalu eUprava pa so odgovorna posamezna ministrstva. Prav tako so vsebine eUprave pogosto povezane z zunanji viri, ki so nedostopni (npr. Sigen-ca), vendar pa mora dostopnost teh vsebin in povezav zagotoviti organ, ki jih pripravi in posreduje, in ne eUprava.

[Povezava na eUpravo](#)

[Povezava na Izjavo o dostopnosti portala eUprava](#)

Dostopnost portala sodišča in EU državljan

Portala Na sodišču in EU državljan sta srednje kompleksni spletni mesti, ki spadata pod Višje sodišče RS, imata veliko vizualnih elementov dekorativne narave in pdf zloženki, ki niso dostopne za uporabnike bralnika zaslona. Čeprav sta spletni mesti leta 2020 prvi prejeli NSIOS certifikat spletne dostopnosti, je letos rok za njegovo obnovo. Trenutno potekajo dogovori za izvedbo analize in potrebnih aktivnosti za ustrežno dostopnost obeh portalov. Za aktualno stanje dostopnosti je potrebno preveriti Izjavi o dostopnosti.

[Povezava na portal Na sodišču](#)

[Izjava o dostopnosti portala Na sodišču](#)

[Povezava na portal EU državljan](#)

[Izjava o dostopnosti portala EU državljan](#)

Portal SPOT

Slovenska poslovna točka (SPOT) je državni portal za poslovne subjekte, ki ga upravlja Ministrstvo za digitalno preobrazbo in je trenutno v nadgradnji, vključno z omogočanjem ustrezne dostopnosti. Vsebina relativno kompleksnega storitveno-informativnega portala je razdeljena na tri osnovne dele: predstavitveni del, poslovne storitve in obrazce.

Začetno analizo dostopnosti je izvedla Beletrina, rezultati pa so pokazali na določena klasična in pa kompleksnejša odstopanja od ustrezne dostopnosti, ki so posledica tega, da spletišče in njegove vsebine od samega začetka niso bile predvidene kot dostopne. To je sicer ena izmed najpogostejših napak, pri produkciji (novih) spletišč – podjetja, ki izdelujejo spletne strani so o tej tematiki večinoma neozaveščena, zato se dostopnosti lotijo na koncu, namesto da bi jo predvidevali od samega začetka, saj jo le tako lahko tudi zagotovijo. Pri uporabi portala SPOT je potrebno aktualizirati tudi vsebino Izjave o dostopnosti, ki je pomanjkljiva. Prenova portala SPOT bo predvidoma končana jeseni 2023.

[Povezava do portala SPOT](#)

[Povezava do Izjave o dostopnosti](#)

Dostopnost portala Pravno-informacijski sistem RS

Pravno informacijski sistem Republike Slovenije (PISRS) je portal Službe Vlade RS za zakonodajo, ki je prav tako v procesu prenove, vključno z omogočanjem ustrezne dostopnosti. Tudi to vsebinsko specifično spletišče je nedostopno, potrebna je prenova, priporočena je produkcija novega dostopnega spletišča. Izvedena je bila začetna analiza dostopnosti nove različice portala, ki je že v produkciji.

[Povezava do portala PISRS](#)

[Povezava do Izjave o dostopnosti portala PISRS](#)

Primer dostopnosti dobre prakse

Dober (in redek) primer ustrezno dostopne spletne strani organa lokalne samoupravne skupnosti je spletna stran Mestne občine Nova Gorica, kjer sta z občino sodelovali Zavod za digitalno dostopnost A11Y in Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica.

[Povezava do spletne strani MO Nova Gorica](#)

[Povezava do Izjave o dostopnosti spletne strani MO Nova Gorica](#)

Spletna stran MO Ljubljana

Spletno mesto prestolnice je bilo v Sloveniji med prvimi, ki je poskrbelo za dostopnost svojega spletišča, ki je vsebinsko raznovrstno in strukturno srednje kompleksno. Dostopnost novjših vsebinskih delov bi bilo potrebno analizirati in posodobiti.

[Povezava do spletne strani MO Ljubljana](#)

[Povezava do Izjave o dostopnosti spletne strani MO Ljubljana](#)

Vsem uporabnikom, ki želijo aktivno uporabljati spletne strani javnega sektorja Republike Slovenije je priporočeno, da si pred začetkom uporabe vedno najprej preberejo Izjavo o dostopnosti – ta je največkrat objavljena v nogi, redkeje v glavi spletne strani, dosegljiva pa mora biti na vsaki podstrani spletnega mesta. V izjavi morajo biti navedene vse nedostopne vsebine dotičnega spletnega mesta, tako da uporabnik takoj ve, do česa ne more dostopati. Poleg tega je uporabnik upravičen, da od organa zahteva vsebino v njemu dostopni obliki.

V izjavi je naveden kontakt Inšpektorata RS za informacijsko družbo (IRSID), kamor lahko uporabniki pošljejo obvestila ali pritožbe o nedostopnosti konkretnih spletnih vsebin, na katere inšpektor nato opozori kršitelja in ga pozove k njihovi ureditvi. Če kršitelj tega ne stori, mu lahko inšpektor predpiše denarno kazen od 200 do 2000 eur. Uporabniki lahko na nedostopne spletne strani javnega (ali zasebnega) sektorja opozorijo tudi svoje invalidske organizacije, NSIOS ali organizacije, ki delujejo na področju spletne dostopnosti. Z aktivno uporabo spleta in opozarjanjem na nedostopne spletne strani bomo lahko vsi pripomogli k izboljšanju stanja na tem področju v Sloveniji.

[Na vrh](#)

INVALIDSKO VARSTVO: Zakon o dolgotrajni oskrbi in dodatek za pomoč in postrežbo (2. del), Pravilnik o dostopnosti proizvodov za invalide

Avtor in sodelavec: *Brane But*

V prvem delu prispevka avtor prikaže, da so v novem Zakonu o dolgotrajni oskrbi, imenovanem ZDOsk-1, uspeli v celoti ohraniti pravico slepih in slabovidnih do dodatka za pomoč in postrežbo znotraj Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, imenovanega ZPIZ-2. V drugem delu je predstavljen Pravilnik o dostopnosti proizvodov za invalide, ki je sprejet na osnovi Zakona o dostopnosti do proizvodov in storitev. Ta pravilnik prispeva k izboljšanju dostopnosti vsakodnevnih proizvodov in storitev za invalide.

Zakon o dolgotrajni oskrbi in dodatek za pomoč in postrežbo (2. del)

Državni zbor RS je dne 17. 7. 2023 sprejel novi Zakon o dolgotrajni oskrbi ZDOsk-1, objavljen je v Uradnem listu RS, št. 84/2023 z dne 2. 8. 2023, veljati je začel naslednji dan po objavi v Uradnem listu. V določbah ZDOsk-1 smo uspeli v celoti ohraniti pravico do dodatka za pomoč in postrežbo za slepe in slabovidne v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ZPIZ-2.

V besedilu predloga Zakona o dolgotrajni oskrbi, ki ga je dne 26. 6. 2023 Vlada RS posredovala Državnemu zboru RS v obravnavo in sprejem, so bili v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ZPIZ-2 v celoti črtani vsi členi, ki opredeljujejo dodatek za pomoč in postrežbo ter v vseh členih črtane besede »dodatek za pomoč in postrežbo«. Tako bi bil dodatek za pomoč in postrežbo v ZPIZ-2 v celoti črtan in bi tako po tem zakonu prenehala pravica do dodatka za pomoč in postrežbo. Prva točka 144. člena predloga ZDOsk-1 se je namreč glasila:

(1) V ZPIZ-2 se s 1. decembrom 2025 prenehajo uporabljati prvi odstavek 3. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo, 9. točka 7. člena, tretji odstavek 26. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo 99., 100., 101., 102., 103., 104., 128., tretji odstavek 108. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo ter prvi odstavek 181. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo.

Izguba dodatka za pomoč in postrežbo v ZPIZ-2 bi bila še toliko bolj pomembna, ker ZDOsk-1 ne prepozna slepih in slabovidnih kot upravičence do dolgotrajne oskrbe. Slepí in slabovidni bi tako ostali brez pravice do dodatka za pomoč in postrežbo po ZPIZ-2 in brez pravice do dolgotrajne oskrbe.

Seveda s tem pri Zvezi društev slepih in slabovidnih Slovenije nismo bili zadovoljni, s tehničnimi argumenti in več predlogov amandmajev smo se zelo intenzivno obrnili na koalicijsko poslansko skupino. Koalicijske poslanske skupine so razumele in sprejele naše argumente in prizadevanje za ohranitev dodatka za pomoč in postrežbo v ZPIZ-2. Predlagale in

sprejele so amandma k prvi točki 144. člena, tako da to besedilo v sprejetem ZDOsk-1 v novem 145. členu glasi:

(1) V ZPIZ-2 se s 1. decembrom 2025 prenehajo uporabljati prvi odstavek 3. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo, 9. točka 7. člena, tretji odstavek 26. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo, 99., 100., 101., 102., 103., 104., prvi do peti odstavek 128. člena, tretji odstavek 108. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo ter prvi odstavek 181. člena v delu, ki se nanaša na dodatek za pomoč in postrežbo, razen za slepe in slabovidne osebe, kot jih opredeljuje zakon, ki ureja pokojninsko in invalidsko zavarovanje in za vojne invalide, kot jih opredeljuje zakon, ki ureja vojne invalide, za katere se vse navedene določbe še naprej uporabljajo.

Pravico do dodatka za pomoč in postrežbo v Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ZPIZ-2 smo tako uspeli v celoti ohraniti, za slepe in slabovidne se določila zakona v ničemer ne spremenijo in se še naprej uporabljajo nespremenjena. Čaka pa nas še prizadevanje za oblikovanje ocenjevalne lestvice v izvršilnem predpisu ZDOsk-1 za ocenjevanje upravičenosti do dolgotrajne oskrbe, ki bo prepoznavala pravico slepih in slabovidnih, da so po potrebi upravičeni do storitev dolgotrajne oskrbe.

Vir: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/celotno-kazalo/202384>

Pravilnik o dostopnosti proizvodov za invalide

Na osnovi novega Zakona o dostopnosti do proizvodov in storitev za invalide (glej prispevek v Rikossu št. 1/2023) je bil sprejet Pravilnik o dostopnosti proizvodov za invalide, o označevanju in postopku ugotavljanja skladnosti (Ur. list RS, št. 61/23 z dne 2. 6. 2023). Pravilnik pripomore k izboljšanju dostopnosti do vsakdanjih proizvodov in storitev, ki zaradi svojega izvornega oblikovanja ali naknadne prilagoditve ustrezajo posebnim potrebam invalidov.

Pravilnik določa podrobnejše pogoje glede dostopnosti proizvodov, označevanja in postopka ugotavljanja skladnosti. Zajema naslednje proizvode iz prvega odstavka 3. člena Zakona o dostopnosti proizvodov in storitev za invalide:

1. potrošniške sisteme računalniške strojne opreme za splošno rabo in operacijske sisteme teh sistemov strojne opreme;
2. samopostrežne terminale, in sicer plačilne terminale in samopostrežne terminale, namenjene zagotavljanju storitev (bankomate, prodajne avtomate za vozovnice, avtomate za prijavo, interaktivne samopostrežne terminale za zagotavljanje informacij, razen terminalov, ki so nameščeni kot sestavni deli vozil, zrakoplovov ali ladij);
3. potrošniško terminalno opremo z interaktivnimi računalniškimi zmogljivostmi, ki se uporablja za elektronske komunikacijske storitve;
4. potrošniško terminalno opremo z interaktivnimi računalniškimi zmogljivostmi, ki se uporablja za dostop do avdiovizualnih medijskih storitev;
5. e-bralnike.

Namen pravilnika je prispevati k pravilnemu delovanju enotnega trga EU, zlasti z odpravo in preprečevanjem ovir za prosti pretok nekaterih dostopnih proizvodov in storitev, ki nastajajo zaradi različnih zahtev glede dostopnosti. To bi povečalo razpoložljivost dostopnih proizvodov in storitev na notranjem trgu ter izboljšalo dostopnost ustreznih informacij.

Povpraševanje po dostopnih proizvodih in storitvah je veliko, število invalidov pa naj bi se po napovedih precej povečalo. Okolje, v katerem so proizvodi in storitve dostopnejši, omogoča bolj vključujočo družbo in invalidom lajša neodvisno življenje. Pravila bodo v pomoč tudi drugim osebam s funkcijskimi omejitvami, kot so starejše osebe, nosečnice ali osebe, ki potujejo s prtljago.

Pravilnik določa tudi postopek ugotavljanja skladnosti, to je notranji nadzor nad proizvodnjo, ki zajema zasnovno proizvoda in proizvodnjo. Proizvajalec sam zagotovi skladnost proizvodov s pogoji zakonodaje, za izvedbo postopka pa lahko pooblasti tretjo stran (usposobljen laboratorij). Poleg tega pravilnik določa vsebino tehnične dokumentacije, ki jo mora pripraviti proizvajalec.

Pravilnik je začel veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se bo začel 28. junija 2025. To je tudi datum uveljavitve Direktive 2019/882/EU.

Vir: <https://www.gov.si/novice/2023-06-08-pravilnik-o-dostopnosti-proizvodov-za-invalidne/>

[Na vrh](#)

DOBRO JE VEDETI: **Meditacija nam lahko pomaga živeti in preživeti**

Izkušnje članov skupine za spremembo življenjskega sloga pri ZDSSS - članek 3

Avtor: *Ladka Hunjet*

V tem prispevku avtorica obravnava pojmovanje meditacije, njeno zgodovino, vpliv na različna verstva ter učinke na naše zdravje in počutje. Prav tako ponuja praktične napotke za izvajanje meditacije in deli svoje osebne izkušnje, vključno z izkušnjo vodenja meditacije v Skupini za spremembo življenjskega sloga.

V Skupini za spremembo življenjskega sloga se ukvarjamo z mnogimi dejavniki, ki kvalitetno vplivajo na naše doživljanje samega sebe in tako posledično na vsakodnevne odnose z drugimi ljudmi. Iz teh razlogov smo se seznanili tudi z različnimi načini meditiranja po svetu ter se zlasti poglobili v dogajanje med meditacijo v nas.

Meditacijo v našem okolju in v sedanjem času namreč dojemamo predvsem kot sprostitev in razbremenitev od stresa, zato vas za boljšo predstavbo o tej izredno široki temi najprej povabim, da se skupaj ozremo na košček njene zgodovine. Ta duhovna dejavnost spremlja človeštvo in ga sooblikuje že kar 2500 let, ko se je znameniti Buda usedel pod drevo in doživel novo izkušnjo, da lahko prek meditacije in s poglobljenim dihanjem preseže zavest o pomanjkanju in trpljenju.

Zgodovino človekovega ukvarjanja z meditacijo povezujemo tudi z verovanji, znotraj katerih se je meditacija izvajala, saj nam je vsem poznano, da v prazgodovini plemena uporabljajo ponavljajoče se ritmično delovanje, da bi pomirila duhove in bogove.

Zdaj pa vam želim potešiti radovednost in vam nekoliko razložim samo besedo meditacija. Ta beseda izvira iz latinske besede meditatio, ki je izpeljana iz glagola meditari, kar pomeni "premišljevati, oblikovati" oziroma spreminjati stanje zavesti.

Kot sem že omenila, se meditacija izvaja tudi pri verovanju. Zato vam kot prvo predstavljam Budistično meditacijo, ki zajema budistično religijo in filozofijo.

Budisti pojmujejo meditacijo kot del poti k razsvetljenju in nirvani (samoizpolnitvi). Velik poudarek namenijo razvijanju umirjenosti, saj je na ta način posameznik sposoben odkriti ovire, ki zavirajo njegov razvoj, nato pa prek razvijanja uvida sposoben le-te odpraviti in doseči osvobajajočo modrost.

Tudi v hinduistični religiji obstaja ogromno stilov meditacij. Iz družine hinduističnih praks je na zahodu najbolj razširjena joga, prek katere posameznik s pomočjo dihalnih vaj, različnih položajev telesa in osredotočenosti skuša povezati telesni in duševni del sebe. Meditacija v hinduizmu pa je namenjena temu, da se posameznik začne zavedati svojega bistva, in vseobsegajočega stvarstva.

Znano je, da meditacijska tehnika v islamu temelji na dejstvu, da je potrebno božje ime nenehno ponavljati, kar je med muslimani poznano kot Dhikr (spomin na boga). Zato se posamezni odlomki iz korana večkrat ponovijo.

Za razliko od vzhodnih oblik meditacije, krščanska meditacija ne sloni na uporabi ponavljanja manter, temveč spodbuja razmišljanje in poglobljanje v pomen evangelija ter daje poudarek osebnemu razmerju z Bogom. Meditacijo v krščanstvu povežemo z molitvijo samo takrat, ko molimo sveti rožni venec. Molitev rožnega venca začnemo s križem: V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha. Amen.

Znova se vračam k meditaciji, ki je trenutno vsestransko razširjena tudi pri nas. V nadaljevanju je besedilo, ki sem si ga s svetovnega spleta izbrala zato, ker je izmed vseh prebranih besedil najbližje mojemu načinu meditiranja.

MEDITACIJSKA DRŽA IN NEKAJ NAPOTKOV K BOLJŠI MEDITACIJI

Ko sedite, je najpomembnejše, da imate raven, a nenapet hrbet. Meditacija se ne izvaja leže. S tem omogočite popoln pretok energije. Vedno se osredotočajte na dihanje, ki naj bo globoko in umirjeno. Če sledite vodeni meditaciji in opazite, da ne morete več slediti, se nikar ne naprezajte. Naj vas vodijo občutki. Prepustite se. Odgovor, ki ga boste zaznali, bo prišel v obliki občutka, misli, prigovarjanja v obliki besed ali kot notranje vedenje. Morda se boste le sprostili in tudi to je dovolj. Vsaka sprostitev vas približa univerzalni kozmični energiji ljubezni in miru. V meditaciji se lahko samo sproščate ali pa poiščete odgovore, ki jih potrebujete za svoje življenje. Ko imate le nekaj minut časa, se sprostite ob mirni glasbi in si predstavljajte, kako vdihavate belo svetlobo. Bela svetloba je svetloba kozmosa. Vizualizirajte si, kako bela svetloba prečisti vaše telo, odpravi strahove ali negativne projekcije ega in vas napolni z ljubeznijo.

Iz lastne izkušnje vam z navdušenjem potrdim, da tudi mene meditacija napolni z energijo in ljubeznijo. Ko sem začela meditirati, je bilo dogajanje v meni nadvse pestro ter burno, saj sem med meditacijo čutila, kot da se pogrezam oziroma pozibavam. Ti občutki so bili izjemno intenzivni, čeprav sem varno ležala na postelji. Vsako varno zavetje je potrebno zapustiti, tako sem tudi jaz morala prehajati iz udobnega meditacijskega stanja v realni svet. Zelo počasi sem se zavedala postelje, rahlo pomigala z rokama in nogama itd. Na samem začetku poglobljanja vase mi je bilo prehajanje v realni svet zelo zoprno. Z leti in mnogo vajami pa prehod v realnost ni več težava. V zadnjem času sem pri meditaciji tako sproščena, da med samim izvajanjem le-te lahko tudi zaspim.

Poleg vsega naštetega je meditacija koristna tudi za naše zdravje in dobro počutje, ker nam pomaga, da se počutimo bolj mirne in bolje kontroliramo svoja čustva tudi v času, ko ne meditiramo. Hkrati pa spreminja naše možganske strukture, zlasti področja, povezana z učenjem in spominom, ki se povečajo.

Z zanimanjem tudi znanstveniki preučujejo pozitivne učinke meditacije. Zato sklepajo, da so vsem meditatorjem, znanim iz zgodovine (indijskim jogijem in Zen-

budističnim menihom) kot tudi današnjim ameriškim meditatorjem skupni isti pozitivni učinki meditacije, ki vključujejo vsaj štiri bistvena dognanja. Prvo med njimi je upočasnitev hitrosti dihanja in bitja srca. Pri naslednjem je ugotovljeno zmanjšanje porabe kisika. Nato tudi navdihujoče spoznanje zmanjšanja oz. stabilizacije krvnega pritiska in nazadnje še zmanjšanje prevodnosti kože. Vsi ti odzivi kažejo, da prek meditacije vsaj delno vplivamo na simpatični živčni sistem, ki sicer deluje podzavestno. Povsem zavestno ter z globokim namenom pa je indijski filozof, pisatelj, pedagog in duhovni učitelj Jiddu Krishnamurti človeštvu o meditaciji namenil v razmislek naslednje besede: "Meditacija pomeni zavedati se vsake misli in vsakega občutka, ne jemati ju kot prav ali narobe, temveč ju opazovati in se gibati z njima." V slovenščini je izšlo več njegovih knjig, med drugim tudi: Svoboda je onkraj znanega, O pravilni vzgoji in izobraževanju ter Meditacije.

Izredno se me je dotaknilo tudi močno in večno aktualno sporočilo, ki že od začetka v čvrsto skalo prijateljstva povezuje našo skupino za spremembo življenjskega sloga. Tokrat nam ga na srce polaga pesnica, pisateljica memoarov in civilna aktivistka Maya Angelou. "NIČ NE BO DELOVALO, ČE TI NE BOŠ DELOVALI!" Zato sem sočlane Skupine za spremembo življenjskega sloga na koncu zapisa povabila k sodelovanju pri praktični meditaciji z željo, da ta nova izkušnja prijetno deluje tudi na njih! Z mirnim glasom in počasnim tempom sem jim prigovarjala naslednje besede: "Sedaj zaprite oči, bodite pozorni na svoje misli in občutke ter globlje dihajete. To za vajo počnite nekaj minut. Zatem se počasi poslovite od udobnega meditacijskega stanja, ampak res brez hitenja prehajajte v zunanji svet. Nato zlagoma odprite oči, se zavedajte sobe v kateri se trenutno nahajate in se počasi osredotočite na hrup, ki iz okolice prihaja do vas."

Na vrh

NAMIGI IN NASVETI: **Uporaba bralnika zaslona za narekovanje e-pošte v Outlooku, Kako odstranimo zaščito Word dokumenta**

Avtor in sodelavec: *Brane But*

157. Uporaba bralnika zaslona za narekovanje e-pošte v Outlooku

Kot lahko uporabite Word s tipkovnico in bralnikom zaslona za narekovanje vsebine v Word dokument, lahko takšen način uporabite tudi pri narekovanju besedila v e-poštno sporočilo v Outlooku. Deluje s Pripovedovalcem, bralnikom JAWS in NVDA, deluje pa tudi z drugimi bralniki zaslona, če sledijo pogostim standardom in tehnikam dostopnosti. Naučili se boste uporabljati narekovanje za hitro ustvarjanje e-poštnih sporočil v Outlooku.

Narekujte vsebino e-poštnega sporočila. Narekujete lahko tudi ločila, prelom vrstice, simbole, matematične znake in valute ter čustvene simbole. Jezik narekovanja je privzeto nastavljen na jezik v Outlooku, ki ga imamo privzetega. Tipkovnico lahko uporabljate kot običajno med narekovanjem.

Narekovanje v e-poštno sporočilo Outlook

Odpremo novo e-poštno sporočilo in da lahko začnemo z narekovanjem, storimo naslednje korake (ukaze sem preizkusil na Microsoft Office 365 z bralnikom Jaws):

- odpremo novo e-poštno sporočilo;
- pritisnemo tipko Alt, s tem se prestavimo na zavihek Sporočilo in pritisnemo tipko s puščico navzdol;
- odprli smo vrstico z ukazi, po kateri se pomikamo proti desni s tipko Tab ali z desno puščično tipko, dokler ne najdemo ukaza Več ukazov;
- ukaz Več ukazov potrdimo s tipko enter in se s puščico navzdol pomikate do ukaza Narek, ki ga potrdimo s pritiskom na Enter in lahko začnete z narekovanjem vsebine e-poštnega sporočila.

Ko želite ustaviti narekovanje, pritisnite tipko F6.

Uporaba ločil

Ločila lahko v narekovanje dodate s samodejnimi ločili. S samodejnim ločilom vam ni treba govoriti ločil, na primer »pika« ali »vejica«. Ločila določajo premori v narekovanju, zato za najboljše rezultate poskusite govoriti naravno in tekoče. Lahko pa ločila tudi izgovorimo, npr. vejica, pika, klicaj, vprašaj, nova vrstica, novi odstavek ...

Več o narekovanju lahko preberete na naslednji povezavi:

[Narekovanje dokumenta](#)

O uporabi samodejnih ločil preberite več na povezavi:

[Uporaba samodejnih ločil](#)

Z nekaj vaje boste možnost narekovanja lahko s pridom uporabljali. Seveda pa je prav, da po končanem narekovanju besedilo še enkrat preberete in popravite morebitne napake.

Vir: <https://support.microsoft.com/sl-si/office/narekovanje-e-po%C5%A1tnih-sporo%C4%8Dil-v-outlooku-4010d238-bb25-45e9-89f6-8f9b54fcc0fc>

158. Kako odstranimo zaščito word dokumenta

Včasih prejmemo ali kako drugače naletimo na Word dokument, katerega ne moremo urejati in tudi ga ne moremo brati z bralnikom zaslona, na primer z bralnikom Jaws ali NVDA. Vzrok je v tem, ker je dokument zaščiten proti urejanju. Če ni zaščiten z geslom, lahko zaščito zelo preprosto odstranimo. Oglejmo si, kako to napravimo.

Ko odpremo Word dokument, se pojavi napis, da je pogled zaščiten, kar nam bralnik zaslona tudi prebere. Besedilo v okvirčku nam pove, da si lahko dokument le ogledamo in da nimamo dovoljenja za urejanje. Kliknemo gumb V redu pod tem napisom. Nato kliknemo napis Omogoči urejanje. S tem je zaščita odpravljena, dokument lahko beremo z bralnikom zaslona in tudi urejamo.

Zaščito dokumenta pa lahko odpravimo tudi z uporabo tipkovnice. Ko odpremo zaščiten dokument in nam bralnik zaslona to tudi pove, kliknemo tipko F12. Bralnik zaslona nam prebere, da je shranjevanje onemogočeno v zaščitenem pogledu in da moramo izbrati ukaz Omogoči shranjevanje. S puščično tipko gor oziroma dol, poiščemo ukaz Omogoči shranjevanje in ga potrdimo s tipko Enter. Ko smo odstranili zaščito dokumenta, spremembo še shranimo s pritiskom tipk Ctrl+S. Word dokument lahko sedaj beremo z bralnikom zaslona in tudi urejamo.

Vir: <https://www.microsoft.com/sl-si/>

[Na vrh](#)

NOVICE S TAJNIKOVE MIZE: **Jesenske aktivnosti Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije**

Štefan Kušar, glavni tajnik ZDSSS

Članek osvetljuje jesenske aktivnosti Zveze društev slepih in slabovidnih, poudarja pomen Fundacije za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij ter izpostavlja izzive enakopravnosti v izobraževanju slepih in slabovidnih učencev, skupaj s težavami pri prilagojenih gradivih za slepe in slabovidne učence. ZDSSS si prizadeva vzpostaviti stik s starši in otroki ter jih informirati o svojih aktivnostih. V prihodnjem letu so načrtovane posebne aktivnosti ob 200. obletnici izuma brajeve pisave.

Spoštovane in spoštovani,

Jesenski čas predstavlja tisto obdobje v letu, ko s ponovnim zagonom nadaljujemo aktivnosti, ki so malce zastale pred počitniško/dopustniškim obdobjem v juliju in avgustu. To je čas, ko na Zvezi pogledamo nazaj na realizirane aktivnosti v obdobju od januarja do julija in preverimo preostanek razpoložljivih sredstev ter prioritete načrtovanih aktivnosti do konca poslovnega leta. Istočasno pa zremo tudi malo dlje v prihodnost, saj Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v RS kot eden naših največjih financerjev, konec septembra oz. v pričetku oktobra objavi razpis za sofinanciranje finančno ovrednotenih letnih delovnih načrtov invalidskih in humanitarnih organizacij.

Istočasno predstavlja jesen pričetek novega zagona za učence, dijake in študente, ki septembra oz. oktobra pričenjajo svoje »poslovno obdobje«, s koncem sredi leta 2024.

Pripravo na to obdobje, ki je že sama po sebi zahtevna in stresna, je presekala še naravna ujma, ki je po nekaterih ocenah ekonomistov in drugih strokovnjakov upočasnila razvoj Slovenije za cca. 10 let.

Ne glede na vse naštetu, pa bi vendarle rad izpostavil slepe in slabovidne učence in dijake, ki imajo nazivne in lepe odločbe o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, v katerih je zapisano marsikaj. Med drugim tudi pravica do učnih gradiv v njim dostopnih tehnikah. Seveda je pravica zapisana splošno – brez navedbe, kdo pripravlja takšna gradiva, kdo zagotavlja sredstva za pripravo takšnih gradiv, kdaj se pripravljajo takšna gradiva in še kakšno vprašanje se odpira. Center IRIS (Center za izobraževanje, rehabilitacijo, inkluzijo in svetovanje za slepe in slabovidne Ljubljana – bivši Zavod za slepo in slabovidno mladino) v okviru svojih kadrovskih in finančnih

virov prilagodi cca. 9 do 10 učbenikov, pa še to ne v celoti prek poletja, temveč po poglavjih, ki jih nato po prilagoditvi sukcesivno dajejo na razpolago učencem. Na Zvezi pretvorimo vsako leto okoli 45 do 50 učbenikov v zvok, brajico ali elektronsko obliko, pri čemer nimamo zagotovljenega systemskega financira tega dela; odvisni smo od vsakoletne dobre volje ministrstva za področje vzgoje in izobraževanja ter ljudi, ki igrajo igre na srečo ter posledično prispevajo sredstva v Fundacijo za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij v RS, od katere nato med drugim pridobimo tudi sredstva za prilagajanje učbenikov. Ob teh dejstvih seveda ne moremo mimo ključnega vprašanja enakopravnosti in prepovedi diskriminacije slepih in slabovidnih učencev v okviru inkluzivnega izobraževanja v osnovnih šolah. Ali se lahko torej izobražujejo pod enakimi pogoji? Ali imajo dostop do gradiva v njim prilagojenih tehnikah? Ali lahko pridobijo vse kar je potrebno za pričetek izobraževanja 1. septembra, ko se prične šolsko leto?

Ali pa na drugi strani skupaj s svojimi starši in skrbniki trepetajo, kako bodo sledili pouku? Še prav posebej v zadnji triadi, kjer vsaka zaključna ocena pri predmetih predstavlja del seštevka točk, na podlagi katerih potem izbiraš željeno srednjo šolo.

Lahko pa gremo še korak naprej in dlje. Kako je poskrbljeno za gradiva v prilagojenih in dostopnih tehnika za nadarjene učence, ki imajo sposobnosti in znanje za udeležbo na občinskih, regijskih in državnih tekmovanjih. Da ne bomo šli še v detajle razpoložljivega časa za izpolnitev tekmovalnih gradiv, v primeru da bi bila le-ta prilagojena, saj vemo, da branje brajice vzame več časa, kot pa branje črnega tiska za videčo osebo.

Trenutno smo v imenu Zveze na pristojno ministrstvo naslovili prošnjo za sofinanciranje pretvorbe učbenikov, ki upošteva inflacijo in opravljeno delo. Čakamo na dobro voljo pristojnih uslužbencev, da najdejo pravne podlage in možne rešitve za sofinanciranje, pri čemer morajo priti do rešitve do srede novembra letošnjega leta, ko se dokončno zapira koriščenje proračuna RS. Saj poznate znani rek ene od preteklih ministric na tiskovni konferenci, ko je javno izrekla znameniti stavek: »Ne da se delat, ne moremo delat. Ja - november je.«

Na Zvezi se ne oziramo na mesece v letu in izvajamo storitve za slepe in slabovidne uporabnike. In če smo izpostavili pretvarjanje učbenikov za učence, bi radi izpostavili še eno zanimivo akcijo, ki smo jo izvedli pretekli teden, konec letošnjega avgusta.

V Sloveniji je izdanih prek 380 odločb o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami na podlagi okvare vida. Inkluzivno šolstvo je za razliko od nekaj desetletij nazaj te otroke razpršilo po različnih osnovnih šolah širom Slovenije, kar prinaša vrsto pozitivnih, pa tudi nekaj negativnih učinkov. Žal smo na Zvezi, kakor tudi na Centru IRIS soočeni z izzivom, da nimamo neposrednega dostopa do teh otrok in njihovih staršev. Ob postavitvi diagnoze oz. izdaji odločbe so starši in skrbniki sicer informirani o obstoju Medobčinskih društev slepih in slabovidnih, delu in programih Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije, možnosti koriščenja prilagojenih gradiv prek Knjižnice slepih in

slabovidnih Minke Skaberne v okviru Zveze, a vendar je vse preveč staršev, ki se iz različnih razlogov ne želijo izpostaviti ter z nami stopiti v stik.

Tako smo vodstvom vseh vrtcev, osnovnih in srednjih šol poslali prijazno pismo z različnimi info materiali, v katerem jih prosimo, da priložene informacije in prošnjo za stik z nami predajo staršem slepih in slabovidnih otrok, ki imajo odločbe o usmerjanju. Resnično si želimo stika s starši, predvsem pa z otroci, da bi jim predstavili naše aktivnosti, tabore, prostočasne aktivnosti in vrsto prednosti članstva v smislu pridobivanja novih znanj, izmenjave informacije med starši, sobivanje z drugimi vrstniki, ki imajo primerljive težave. Prepričani smo, da se lahko veliko naučimo drug od drugega ter nesebično predamo znanje in sposobnosti, ki smo jih osvojili.

Tako tudi po tej poti koristimo priložnost in vabimo starše in otroke, ki še niste naši člani in imate ugotovljeno okvaro vida od I. – V. kategorije, da se nam pridružite.

Za zaključek pa še napoved posebnih aktivnosti prihodnje leto 2024, ko bomo obeleževali 200 let uporabe brajice. Pričeli bomo že v začetku prihodnjega leta, ko bomo 4. januar, mednarodni dan brajice primerno obeležili kot pričetek brajevega leta. Za več pa spremljajte našo spletno stran www.zveza-slepih.si ali FB profil [Facebook](#).

Ampak do takrat bo preteklo še nekaj »jesenske vode«, pri čemer resnično upam, da bo tekla mirno in v pričakovanih količinah ter ne bo delala škode.

Vse dobro iz pisarne glavnega tajnika na Groharjevi c. 2 v Ljubljani.

Na vrh

NOVIČKE: NLB prilagaja bankomate za slepe in slabovidne, Spotify draži naročnino!, Cortana odhaja, Windows Copilot prihaja, Google je za Slovenijo aktiviral SOS Alert zaradi uničujočih poplav

Avtor in sodelavec: *Miha Srebrnjak*

NLB prilagaja bankomate za slepe in slabovidne

V NLB so se odzvali na pobudo Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije in nekatere bankomate prilagodili za uporabo slepih in slabovidnih. Prvi tak bankomat stoji v Ljubljani na Trgu mladinskih delovnih brigad.

V NLB so v sodelovanju z Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije določili 52 lokacij po celotni Sloveniji, kjer bodo do konca leta prilagodili bankomate. S pomočjo glasovnih navodil prek slušalk lahko slepi in slabovidni dvignejo gotovino ali preverijo stanje na računu. Bankomate, prilagojene potrebam slepih in slabovidnih, lahko uporabljajo tudi ljudje brez okvar vida, saj prilagojena uporaba bankomata poteka s pomočjo žičnih slušalk. Glasovno vodenje se namreč začne, ko program zazna, da so slušalke aktivirane in priklopljene na vhod za slušalke, ki se nahaja na bankomatu. Glasovno vodenje je za sedaj omogočeno v slovenskem jeziku.

»Zagotavljanje pogojev za samostojnost slepih in slabovidnih je eno izmed ključnih poslanstev Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije in v tem oziru je izjemno pomembna tudi finančna samostojnost. Možnost samostojnega dvigovanja denarja, ki ga omogoča prilagojeni bankomat, je nova stopnica slepih in slabovidnih k samostojnejšemu življenju. Veselimo se, da bo NLB prilagodila 52 bankomatov, na lokacijah, ki smo jih skupaj določili,« je poudaril Matej Žnuderl, predsednik Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije.

Antonio Argir, član uprave NLB, pristojen za upravljanje skupine, plačila in inovacije je ob predaji bankomata povedal: »Zaenkrat lahko stranke z novo prilagoditvijo na bankomatu dvignejo gotovino ali pa pridobijo informacijo o stanju na računu. Če se bo izkazalo, da potrebujejo dodatne storitve, bomo v sodelovanju z Zvezo društev slepih in slabovidnih Slovenije dodali še nove. Gre za prvi bankomat prilagojen slepim in slabovidnim v Sloveniji, ob tem pa smo prepričani, da je to pomemben korak na poti skupnega sodelovanja med slepimi in slabovidnimi ter NLB.«

»V NLB trajnostno in družbeno odgovorno poslovanje postavljamo v središče našega delovanja, zato smo se z veseljem odzvali na pobudo Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Ranljivim skupinam skušamo v NLB olajšati in približati vsakdanje bančne storitve in s tem krepiti njihovo enakopravnost in samostojnejše vključevanje v družbo. Zaradi tega v prihodnje načrtujemo nekatere prilagoditve na področju dostopnosti storitev, naj bodo klasične ali digitalne,« je izpostavila Hedvika Usenik, članica uprave NLB, pristojna za bančništvo na drobno in privatno bančništvo.

NLB ima trenutno v svoji mreži vključenih 534 bankomatov. Za slepe in slabovidne bo po izračunu prilagojenih nekaj manj kot 10% bankomatov po Sloveniji.

VIR: <https://www.nlb.si/sporocilo-za-javnost-1-6-2023>

Spotify draži naročnino!

Spotify, najbolj priljubljena storitev za predvajanje glasbe bo dražja, so sporočili iz podjetja. Med državami, ki jih bo doletela podražitev je tudi Slovenija.

Sicer sama podražitev ne bo tako drastična. Paket Premium Solo bo na mesec stal 6,49 €, kar pomeni, da se podraži za pol evra. Paket Premium Duo se draži za 1 evro in bo zdaj stal 8,99 € na mesec. Za en evro se podraži tudi paket Premium Družina z do 6 uporabniki, ki živijo v istem gospodinjstvu, in bo zdaj stal 10,99 € na mesec.

Premium paket za študente pa se bo prav tako podražil za pol evra in bo zdaj stal 3,49 € na mesec.

V sporočilu za javnost so navedli, da je dvig cen naročniških paketov potreben, da bodo lahko uporabnikom še naprej zagotavljali njihove storitve ter jih v prihodnje še izboljševali.

VIR: <https://portal100.si/2023/07/26/spotify-drazi-narocnino/>

Cortana odhaja, Windows Copilot prihaja

Microsoft je ukinil pomočnico Cortano, ki je bila v Windows 11 na voljo kot samostojna aplikacija. Z novo posodobitvijo Windows 11 bomo namesto Cortano dobili povezavo na obvestilo, da je aplikacija zastarela. Hkrati se Cortana poslavlja tudi iz Teams mobile, Teams Display in Teams Rooms. Za zdaj pa ostaja v Outlook mobile.

Da bo Cortana morala oditi, je bilo več ali manj jasno že celo leto. Cortana je svojo pot začela kot pomočnica v Windows Phone, kasneje pa je prispela še v Windows 10. V to verzijo operacijskega sistema je bila tesno integrirana, kar pa se je spremenilo v Windows 11, kjer je bila degradirana zgolj v samostojno aplikacijo. Zdelo se je, da Cortana ni nikoli dosegla priljubljenosti konkurenčnih Alexe in Googlevega asistenta, kar je Microsoft tudi javno priznal.

Drugi poizkus bo Windows Copilot, ki bo uporabljal (več) umetne inteligence. V Windows 11 prihaja z jesensko posodobitvijo, ki bo prinesla še druge novosti, denimo podporo za RAR in 7-zip.

VIR: <https://www.monitor.si/novica/cortana-odhaja-windows-copilot-prihaja/226690/>

Google je za Slovenijo aktiviral SOS Alert zaradi uničujočih poplav

Google je v spletnem iskalniku Google in zemljevidih Google Maps za Slovenijo aktiviral SOS Alert. Google SOS Alert je funkcija, ki jo je predstavil Google, da bi uporabnikom pomagal pridobiti pravočasne in natančne informacije med krizo ali izredno situacijo. V Sloveniji je bil SOS Alert aktiviran zaradi uničujočih poplav, ki so zajele precejšen del države.

Ko se zgodi pomembna kriza ali izredna situacija, Google želi uporabnikom na svojih platformah, kot so Google iskalnik, Google Zemljevidi in drugi, omogočiti enostaven dostop do relevantnih in preverjenih informacij.

Kako deluje Google SMS Alert?

Rezultati v Google iskalniku: Ko uporabniki iščejo informacije, povezane z aktualno krizo, lahko Google na vrhu rezultatov iskanja prikaže SOS Alert. Tako se npr. v primeru zapisa poplava ali poplave v zgodnjem delu prikaže »Opozorilo glede poplav«. Pa tudi dve rdeči ikoni »Pregled« in »Lokalne informacije«. Izbira Lokalne informacije uporabnika pripelje do vladne spletne strani z informacijami o poplavah na portalu gov.si. Pa tudi do aplikacije Poplave 2023 za ponudbo pomoči in do spletne strani z ažurnimi informacijami o zapori cest promet.si.

Google Maps: V Google Zemljevidih lahko uporabniki vidijo obvestilo o krizi. Ta ponuja informacije o dogodku, kot so njegova lokacija, vpliv in razpoložljivi viri ali storitve. To lahko vključuje tudi informacije o zaprtju cest in podobno.

Obvestila: V določenih situacijah, če je uporabnik na prizadetem območju, bi lahko prejel obvestilo na svoji mobilni napravi, ki ga usmerja k relevantnim informacijam.

VIR: <https://www.blog.uporabnastran.si/2023/08/09/google-sms-alert-slovenija-poplave-google-je-za-slovenijo-aktiviral-sos-alert-zaradi-unicujocih-poplav/>

[Na vrh](#)

MEDNARODNE NOVIČKE: Letno poročilo EBU, Kongres ADI, Evropska kartica ugodnosti za invalide v kontekstu pravic potnikov, Odbor ZN za invalide objavil seznam držav pod revizijo, Akt o umetni inteligenci in pravica do dostopnosti, Svetovna zveza slepih – inkluzija se začne na lokalni ravni

Avtor: *Anja Uršič*

Prevod: *Jure Škerl*

Letno poročilo EBU

Evropska zveza slepih je objavila letno poročilo za leto 2022; objavo je finančno podprla tudi Evropska komisija. Za EBU je težko obdobje, saj je lansko leto nenadno preminul njen predsednik Rodolfo Cattani. Po njegovi smrti so se vsi v zvezi, od članov upravnega odbora do aktivistov na terenu, vrgli na delo v želji, da bi zveza prebrodila te težke čase in ostala relevanten glas skupnosti, katere člani so se tudi sami soočali z zgodovinskimi težavami.

Poročilo prinaša podroben popis vsega, kar so člani in članice zveze dosegli v letu 2022. Dostopno je na spodnji povezavi:

<https://www.euroblind.org/publications-and-resources/latest-news/ebu-annual-report-2022>

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Mednarodni kongres psov vodnikov

Od 10. do 13. septembra 2023 v Zagrebu.

Osnutek programa ter možnosti za prijavo lahko preverite na spletni strani Evropske zveze slepih: <https://www.euroblind.org/campaigns-and-activities/upcoming-events>

Vir: <http://www.euroblind.org/>

Evropska kartica ugodnosti za invalide – Kaj nam prinaša?

Po dolgoletnem prizadevanju Evropskega invalidskega foruma za uvedbo kartice ugodnosti se kot kaže bliža trenutek, ko bo njihov trud naposled obrodil konkretne rezultate. Evropska komisija bo namreč septembra objavila osnutek zakona, ki razširja področja uporabe kartice.

V strateškem dokumentu komisije o pravicah invalidov za obdobje 2021–2030 je Evropska kartica ugodnosti opredeljena kot eden od pomembnejših ukrepov na poti k večji enakopravnosti evropskih državljanov s takšnimi ali drugačnimi okvarami. V letnem nagovoru Evropskega parlamenta jo je kot ključno iniciativo izpostavila tudi predsednica Evropske komisije.

Pilotni projekt je bil načeloma uspešen, vendar pa je bil žal izveden v precej omejenem obsegu. Kartica v svoji trenutni obliki prinaša ugodnosti na področjih kulture, prostega časa, športa in turizma, npr. znižane vstopnine za muzeje, bazene

in kinodvorane, pa tudi preskakovanje vrst v zabaviščnih parkih, na festivalih ipd. ter prost vstop za spremljajoče osebe. Na žalost pa so njeni potencialni uporabniki ter zaposleni v organizacijah, ki jo bodo sprejemale, še vedno razmeroma slabo obveščeni o vsem, kar kartica prinaša.

Zdaj kaže, da bo Evropska kartica invalidov uporabna tudi na potovanjih. Sicer je treba poudariti, da za prejem asistenc na letališčih ter železniških in avtobusnih postajah od vas nihče ne sme zahtevati dokazila o invalidnosti. Vseeno pa lahko kartica koristi tistim posameznikom z okvarami, ki niso takoj vidne, ter jim prihrani marsikatero debato o tem, ali so do pomoči upravičeni ali ne. Po predlogu Komisije bo z njo možno tudi pohitrili postopek za uveljavljanje popusta pri nakupu vozovnic, še posebej v tujini, ter izbrati ugodnejše sedeže na vlaku ali letalu.

Seveda kartica ne bo rešila vseh naših težav, še zlasti ne tistih, ki jih povzroča neustrezna infrastruktura. Tudi pojav zavračanja potnikov pred vkrcanjem na letalo samo zato, ker so invalidi, bo na žalost še vedno prisoten. Vseeno pa je kartica pomemben korak k večji enakopravnosti invalidov, pa tudi k ozaveščanju evropske javnosti o tej problematiki.

Več informacij na: <https://www.edf-feph.org/the-european-disability-card-and-passenger-rights-what-can-it-entail/>

Vir: <https://www.edf-feph.org/>

Odbor ZN za invalide objavil seznam držav pod revizijo za leto 2024

Odbor Združenih narodov za pravice invalidov je objavil seznam držav, katerih napredek bodo preverjali v bližnji prihodnosti. Že ta in prihodnji mesec se bodo pod drobnogledom znašle Nemčija, Avstrija, Finska in Slovenija.

Prihodnje leto bodo po vrsti sledili še Azerbajdžan, Švedska, Bosna in Hercegovina, Monako, Moldavija, Ciper, Belorusija, Belgija, Danska, Nizozemska in Ukrajina.

Kar se tiče nadaljnjih revizij, je odbor posodobil tudi okvirni seznam držav, ki bodo na vrsti v prihodnjih letih. Na njem je tudi EU, ki jo bodo predvidoma preverjali marca 2025. Oktobra naslednje leto bo Evropski invalidski forum priredil tudi delavnico za članice, ki se želijo pripraviti na prihajajočo revizijo. Točni datumi delavnice bodo objavljeni v tedenski elektronski okrožnici, ki jo prejema vsi člani, pa tudi na posebni podstrani na spletišču foruma.

Več si preberite na povezavi: <https://www.edf-feph.org/un-disability-committee-announces-countries-for-review-for-2024/>

Vir: <https://www.edf-feph.org/>

Akt o umetni inteligenci: zamujena priložnost

Z razočaranjem moramo poročati o tem, da Evropski parlament pri sprejemanju akta o umetni inteligenci ni upošteval dopolnil, s katerimi bi zagotovili enakopravno dostopnost novih tehnologij. V stališču, ki je bilo sprejeto 14. junija, je namreč problematika dostopnosti naslovljena le v primeru sistemov umetne inteligence »z visokim tveganjem«, četudi je jasno, da lahko določeni sistemi, ki so uvrščeni v kategorijah »srednjega in nizkega tveganja«, postanejo visoko tvegani ravno zaradi tega, ker ne omogočajo dostopa ljudem s telesnimi okvarami.

Veliko pomanjkljivosti ostaja tudi na drugih področjih. Evropski parlament očitno ne namerava zagotoviti splošne pravice posameznika do pojasnila, zakaj je določen sistem umetne inteligence sprejel takšno odločitev, kot jo je. Tudi tukaj ta pogoj velja le za sisteme, kvalificirane kot »visoko tvegane«. Umetna inteligenca tako v veliki meri ostaja »črna škatla«, v katero ne moremo pogledati, da bi ugotovili, ali nas morda diskriminira. Evropski invalidski forum zelo skrbi dejstvo, da Evropski parlament ni prepovedal uporabe umetne inteligence pri evalvaciji posameznikov v kontekstu azilne politike, migracij ter varovanja mej.

Stališče foruma je, da je regulacija umetne inteligence izjemnega pomena. Kot dobrodošle pozdravlja spremembe akta v točkah, ki se tičejo spoštovanja človekovih pravic; dva od takih ukrepov sta denimo popolna prepoved biometričnega razpoznavanja ter obveza razvijalcev neaplikativnih modelov, kot je ChatGPT, da bodo pravočasno razkrivali varnostne pomisleke pri njihovi uporabi. Še ena dobrodošla obveza je zapoved jasnega označevanja vsebin, ki jih je ustvarila umetna inteligenca. Vse to je za ljudi z invalidnostmi dobrodošla novica, saj so že tako ali tako pogostejše kot splošna populacija tarče prevar in pomanjkljivega informiranja.

Naslednja točka, v kateri bi se dalo akt izboljšati, je vlaganje pritožbe pri nadzornih organih s strani civilnih organizacij. Po trenutnem predlogu lahko namreč pritožbo vložijo le posamezniki. Glede na kompleksnost sistemov umetne inteligence je nekoliko nerealno pričakovati, da bodo lahko ljudje sami vlagali pritožbe ter bili pri tem uspešni. Zato Evropski invalidski forum poziva poslancev Evropskem parlamentu, naj na prihajajočih sejah o umetni inteligenci izpolnijo svojo vlogo predstavnikov ljudstva ter se postavijo v bran človekovim pravicam in univerzalni dostopnosti.

Vir: <https://www.edf-feph.org/>

Inkluzija se začne na lokalni ravni

Direktor Svetovne zveze slepih Marc Workman je na visokem političnem sestanku na sedežu ZN v New Yorku zbrane nagovoril z naslednjimi besedami: »V naši zvezi smo prepričani, da je inkluzijo treba graditi od spodaj navzgor, s plodnim sodelovanjem med vladami, civilno družbo in lokalnimi skupnostmi.«

Svetovna zveza slepih je skupaj z Zvezo pobratenih mest in občinskih uprav ter še nekaj drugimi organizacijami objavila povzetek glavnih strategij za uresničevanje pristopa »od spodaj«. Naslov dokumenta je Lokalizacija kot rešitev krize dostopnosti – priporočeni ukrepi za takojšnjo uporabo. Njegovi glavni poudarki so krepitev lokalnih in regionalnih oblasti ter vloge invalidov, starejših in predstavnihskih organizacij pri izgradnji dostopne, inkluzivne infrastrukture tako v urbanih kot ruralnih okoljih. Poleg tega dokument vsebuje tudi nasvete za nacionalne vlade, kako uspešno sodelovati z diskriminiranimi skupinami v borbi za uveljavljanje človekovih pravic povsod in za vsakogar.

Marc Workman je v nadaljevanju nanizal ključne točke, citiramo: »Prvič, ključno pri vsem skupaj je, da se vzpostavi koordinirano sodelovanje. Pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja in Konvencije o pravicah invalidov morajo nujno sodelovati lokalne in regionalne oblasti. Enako pa velja tudi za predstavnihske organizacije, kot je Svetovna zveza slepih, ki že zdaj sooblikujejo inkluzivne strategije prostorskega razvoja v urbanih okoljih. Drugič, pogoj za učinkovito delovanje na vseh nivojih, od lokalnega do globalnega, je harmonizacija standardov v skladu z 9. členom Konvencije o pravicah invalidov. Ti standardi morajo biti upoštevani pri sleherni

lokalni aktivnosti, vzpostaviti pa se morajo tudi ustrezni mehanizmi za nadzor. In tretjič, zelo pomembno je, da se naslanjamo na podatke – in tu na žalost prihaja do pomanjkljivosti. Še vedno namreč zberemo premalo podatkov o stopnjah inkluzivnosti ter dostopnosti po različnih območjih. Lokalnim in regionalnim oblastem je treba dati potrebna sredstva ter jih izuriti, da bodo znale zbirati in interpretirati relevantne podatke, kajti le tako bodo lahko identificirale kritične točke, kjer je najprej potrebno ukrepanje. Z naštetimi koraki lahko uresničimo načela lokalizacije in izpolnimo naše zaveze, ki smo jih dali s podpisom Konvencije o pravicah invalidov. Približali pa se bomo tudi ciljem iz Agende 2030.«

Vir: <https://worldblindunion.org/>

[Na vrh](#)

© 2002-2023 [Vizitka RIKOSS](#) [Uredništvo](#), [Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije](#)